

Utban Budapest csődje felé

A végeláthatatlan deficit. — Mindent megdrágítanak és rablógazdálkodást folytatnak. — Papírjövödelmek, amelyekkel nem lehet adósságokat fizetni. —

A kerületi politika posványjaiban

Gyötrelem nézni, mi történik a főváros ügyei körül. Menthetetlenül rohanunk itt is a csőd felé s nincsen senki, aki hangosan kiáltaná, hogy meg kell állani azon a rettenetes lejtőn, amely ezt a nekünk most sokszorosan drága várost a biztos pusztulásba viszi.

A várospolitikát két jelentős emberétől származik az alább következő két cikk. Akik írták, nem tudták, hogy gondolataik egymás mellett fognak nyomdafestéket látni. És mégis milyen döbbenetes egyöntettség a felfogásban, a dolgok megtátásában! Ki nem hinné el, hogy utban vagyunk Budapest csődje felé?

(A szerkesztő.)

I.

Bódy Tivadar polgármester megígérte, hogy újév után expozé keretében informálni fogja a főváros tanácsát és a főváros publikumát Budapest háztartásáról. Ez az információ kétségtelenül nagyon érdekes lesz, mert sok mindent meg fogunk tudni, amit ma még csak sejtünk. Meg fogjuk tudni valószínűleg, hogy hozzávetőleg mennyi a főváros deficitje, de nem valószínű, hogy a polgármester azt is elmondhatja, hogy miből fogjuk fizetni a nagy háztartási hiányt. A főváros pénzügyeinek a rendezése ugyanis szoros nexusban van az államháztartás rendezésével. Addig, amíg nem tudjuk, hogy az állam miből fogja fizetni a maga adósságait és folyó kiadásait; milyen adóbevételeket és egyéb jövedelmi forrásokat foglal le a maga számára és miket enged át a fővárosnak; addig jóformán teljesen illuzórius, hogy Budapest háztartásának a rendezéséről beszéljünk. A tény az, hogy a főváros kiadásai november 1-je óta ugrásszerűen emelkedtek, viszont bizonyos jövödelmek, amelyekkel a deficitet akarták fedezni a városházán, teljesen elmaradtak. Így elmaradt a közlekedési adó, amelyből harminc millió koronát akartak bevenni, és elmaradtak az üzemi fölölsegek, mert a városi üzemek most egytől-egyig deficittel dolgoznak. A gázgyár 23 millió korona deficitet, az elektromos telepek 19.7 millió koronát mutat ki az új költségvetésben; úgy hogy a tanács a gáz és elektromos áram és a kocsz árát horribilis módon kénytelen emelni, hogy a deficitet eltüntesse. A megváltott és egyesített városi vasutak, amely egy hónap óta 30 filléres egységes tarifával dolgozik, szintén nem kecséget jövedelemmel, mert a munkabérek, a jóléti intézmények költségei és a horribilis anyagárak megesznek minden bevételt, úgy hogy könnyen megeshetik, hogy néhány hónap múlva az egyesített vasutak kénytelen lesz újból fölemelni a viteldijakat, hogy a vasut kölcsönkötvényeinek kamatai és a régi részvényesek osztalék-követelését fizethesse. Természetesen újabb probléma, hogy honnan szerzi elő azt a nem jelentéktelen tőkét a mai és bizonytalan ideig tartó zilált viszonyok között, amelyekkel a háboru alatt teljesen lerongyolódott vasutakat rekonstruálja.

A dolog úgy áll, hogy az üzemek s a város-adminisztrációi zavartalan folytatására ma csak egy mód áll rendelkezésre: a rablógazdálkodás. Ezt a rablógazdálkodást épp úgy mint az állam: a főváros is keresztülviszi az egész vonalon. Coute, que coute, „kerül, amibe kerül!” ez most a jelszó. Az életnek és a megélhetésnek a folytonosságát csak így tudjuk fönttartani. Így aztán nem csoda, ha a szén-árak egyik napról a másikra 300 százalékkal emelkednek és a munkabérek emelkedése szintén meghaladja a

100 százalékot. Egyáltalában a budget-probléma ma tulajdonképpen a munkabéreken és a szén-árakon nyugszik. Mig ez a két tényező nem stabilizálódik, addig egyáltalában képtelenség kikalkulálni, hogy a jövő év végéig milyen kiadási tételekkel kell számolniok a városházi uraknak. Fontos szerepet játszik a főváros budgetjének összeállításánál az a kérdés is, hogy a 100 millió koronát jóval meghaladó háborus kiadásokból mennyit fog megtéríteni az állam; továbbá, hogy milyen adókat enged át a kormány? A főváros annakidején a házbéradó átengedését kérte a kormánytól. Budapest házai most körülbelül 200 millió nyers házbérjövödelmet hajtanak. Az adómentes házbérjövödelmek leszámításával állami és városi adóban körülbelül 35—40 milliót fizetnek a háztulajdonosok ez után a jövedelem után. Kétségtelen, hogy ez a jövedelem jelentékenyen lendítene a főváros financiáin. Kérdés azonban, hogy az állam hajlandó lesz-e lemondani erről a bevételéről. Másik kérése a fővárosnak, hogy a vagyonadó és a hadinyereség-adó után is szedhessen pótagót. Hogy az állam ezeket az óhajtasokat milyen mértékben fogja akceptálni, az a közel jövő titka. A telekértékadóból, melynek a kivételét a jövő év elején megkezdik, körülbelül 10 millió koronát remél Pékler J. Gyula, aki Budapest adóköteles telkeinek háboru előtti értékét 2 milliárdra becsüli. Ami a főváros háborus kiadásait illetik: mint már említettük, ezek a kiadások jelentékenyen meghaladják a száz millió koronát. Wekerle Sándor még 1918 elején azt ígérte, hogy 60 millió koronát megtérít belőle, de a főváros a miniszterelnök ígéretét nem tudta eszkomptálni. Azóta a háborus kiadásokat megnövelték a forradalom kiadásai. A főváros most ezeket is az államtól követeli, mert elvégre is valakinek ki kell fizetni a számlát.

Szóval ezek a bevételek egyelőre csak tervek és remények, melyekről ma még nem tudni, hogy milyen mértékben fognak realizálódni. Azok ugyanis, akik az új adók kidolgozásával meg vannak bizva, az adókulcs kikalkulálásánál egyedül csak a szükséglet nagyságát veszik alapul és figyelmen kívül hagyják a publikum adózőképességét. Már pedig kétségtelen, hogy az elkövetkezendő átmeneti időkben erősen visszaféjődik az ipar és a kereskedelem, tehát erősen fog csökkenni az adóző képesség is. Egyelőre bizonytalan, hogy honnan fogja beszerezni a főváros azt a horribilis tőkét, amelyek a háboru alatt teljesen lerongyolódott üzemek és intézmények rekonstruálására szükségesek. Külföldi kölcsönre egyelőre nem is számíthatunk. A háboru alatt körülbelül 35 millió koronára halmozódtak fel a külföldi kölcsönök kamatai és tőketörlesztési részletei, amelyet most majd szintén ki kell fizetni. Ezeknek a nagyrészt aranykölcsönöknek a cimletei Angliában, Franciaországban, Hollandiában, Belgiumban, Svájcban és Németországban vannak placirozva. Nagyon nehéz tehát a font sterlingre és frankra stb. szóló kamatszelvevényeket beváltani most, amikor a korona kurzusa olyan megdöbbentően lecsökkent. De amint mondom, ezeknek a dolgoknak komoly rendezését csak az állami háztartás rendezésével kapcsolatban lehet remélni. Amit addig csinálnak a városházán, mindössze tervezgetés, kalkuláció és a jövödelmek, amelyeket a budgetbe beállítanak: papírjövödelmek, amelyekkel nem lehet adósságot fizetni. Ellenben van valami, amivel komolyan foglalkoznak ma Budapesten, a városházán és a

városháza körül; a hivatalokban, klubokban és a kávéházakban. És ez a valami a politizálás. Szinte meglepő, hogy a közép-osztályhoz tartozók milyen tömege lép be a szociáldemokrata pártba. Nem a lelkesedés és a meggyőződés hajtja őket, hanem mert azt hiszik, hogy a szociáldemokrata párt az, amely a nagyobb fizetést kiverekszi számukra. Az új szocialisták között van jónéhány, kik egyszerű milliomosokból küzdöttek föl magukat a socialistaságig. Ezek most lelkesen olvasgatják a párt agitációs füzetét és Marx gazdasági tanait, hogy legalább utólag tudják meg, hogy miibe léptek bele.

II.

— Uj bort az új tömlőbe! — várospolitikáról szólván így fejezte ki a várandóságunkat Hock János, a Nemzeti Tanács elnöke, amikor a VIII. kerületben a Hűvös-klikk halotti torán a bucsuztató beszédet mondta.

Közben pedig, amíg Hock az új borrhól és új tömlőről beszélt, notórius Hűvös-lakájok szökdöstek át az új tömlőbe, amelyben azonban nem az ó-bort képviselik, hanem a pimpót és az ecetet. És általában el kell mondani, hogy ez a borhamisítás igen nagyban folyik. A demokratikus invázió olyan menekülő pánikot, olyan csunya népvándorlást eredményezett, amilyenben még igen kevésszer volt része a politikának is. A kisemberek hagyján, akiket mindenkor vezettek, most is nyájszerűen csatlakoznak ahhoz a kolomphoz, mely a tömegeket gyűjti maga mellé. Rendes, illedelmes és jólnevelt vezérek azonban remete-életre szokták kárfoztatni magukat. És ezen a címen a városi életben némi respektus illeti meg Ehrlich G. Gusztávot, a vén számadó gazdát, aki mikor megmagyarázták neki, hogy a törzsfőnökök most nyugalomba vonulnak, káromkodott egy huszárosat és azóta nem lehet róla hallani. No, azért nem kell megijedni, mert az Ehrlich-familia nem marad az új közéletben sem képviselőtlenül, Fünkel Pál a kiküldött, aki az urszineváltozása alkalmával radikálissá lett. Odaát Budán a Ripkák kara átkárolyiasult, viszont erőteljesen dolgoznak a radikálisok is, akiknek vezérei Haypál Benő és Súpka Géza. Óbuda tiszta szociálista. A Belvárosban Székely Ferenc átvedlése szégyenletesen hiúsult meg, itt a radikálisok nem alkudtak, hanem hatalmas lendülettel szüz területeket hódítottak meg. A Lipótvárosnak sikerült ellenvetés nélkül át-evezni az új partokra azon a révén, hogy Sándor Pál az Omkében főnöke volt Szende Pál pénzügyminiszternek. Bár bizalmasai régen tudták Sándor Pálról, hogy bensejében radikális tüzek égnek, a nyílt hitvallással némileg elkésett, bár így is tiszteletreméltó az elhatározása azok után, hogy a villamos vasutját bolsevik trükkel vették el tőle. Vele együtt tért át az új hitre Glücksthal Samu is, aki szintén tudott némi radikális alibit bizonyítani radikális szerkesztőkkel elköltött vacsorák révén. Neki azonban mégis sok hasznát vehetik, várospolitiká, városigazgatás, a kisujjában van. Az Erzsébetvárosban Márkus Jenő lett radikális vezér, míg a VIII. kerületben Hűvösök le nem írható derűtségére még mindig azon csatáznak a Józsefvárosi körben, hogy megengedjék-e a bakkot, vagy se? Végül a Ferencvárosban a beteg Springert a nemzetiszinü és bundaszagu álludós Ballagi Aladár vetette ki a nyeregből.

Igy néz ki a demokrácia, a radikálizmus, az új kurzus a kerületekben. Sok vigasztaló nincs benne és megint úgy lesz majd, hogy a kapaszkodók, a nagyhangu tehetségtelenek fognak érvényesülni — tekintet nélkül a zivatáros multra, amelyet megfutottak. És itt le kell szögezni jó előre, hogy az összes pártok — és e tekintetben a szociáldemokrata párt sem kivétel — részletes program nélkül mennek bele a várospolitikai harcba. Programja csak egy embernek, Bárczy Istvánnak volt: átvezetni minden vizen. Sikerült is neki. Tiszával egészen jól megértették egymást, Wekerlével egy közös kislakásépítési akcióban nőttek össze,